

משפטים ג

ווערן א גר גמור, ס'איז נאר וואס ער האט אויף זיך א חיוב, אז כשיבנה ביהמ"ק וועט ער דארפן ברענגען א קרבן.

אינעם גדר און טעם פון אט דעם דין — אז בזמן הזה ווערט מען א גר (גמור) בלויז דורך מילה און טבילה (כאטש אז בזמן הבית איז די כניסה לברית דורך דריי זאכן און א גר שמל וטבל ועדיין לא הביא קרבנו . . קרבנו עכבו להיות גר גמור . . ככל כשרי

א. אין די דינים פון גירות שרייבט דער רמב"ם אין ספר ה"ד: בשלשה דברים נכנסו ישראל לברית במילה וטבילה וקרבן. מילה היתה כו' וטבילה היתה כו' וקרבן שנאמר וישלח את נערי בני ישראל ויעלו עולות ע"י כל ישראל הקריבום וכן לדורות כשירצה העכו"ם להכנס לברית . . צריך מילה וטבילה והרצאת קרבן . . שנאמר ככם כגר מה אתם במילה וטבילה והרצאת קרבן אף הגר לדורות במילה וטבילה והרצאת קרבן.

נאך דעם שרייבט דער רמב"ם, אין א באזונדער הלכה (לאחר דעם וואס ער איז מפרש „מהו קרבן הגר“: „ובזמן הזה שאין שם קרבן צריך מילה וטבילה. וכשיבנה בית המקדש יביא קרבן“ פון פשטות הלשון איז משמע, אז בזמן הזה איז מילה און טבילה גענוג אויף צו

(8) במס' כריתות שם: „אלא מעתה האידנא דליכא קרבן לא נקבל גרים אמר רבא וכו' יגור אתכם גר . . לדורותיכם גר“ (שלח שם). ובנמוקי יוסף יבמות מז, א ד"ה ת"ר מכאן (ועד"ז בריטביא יבמות שם — מה, סעי'ב). אבל בזמן הזה אינה מעכבת דהא לדורותיכם כתיב ויודע ה' הקביה שאין לנו לדורות הרצאת דמים. והיינו, שהלימוד מלדורותיכם הוא — ש.בזמן הזה אינה מעכבת, משא"כ בזמן הבית — כל השלשה דברים הם לעיכובא, וע"י מילה וטבילה לא נעשה גר כללי. אבל ברמב"ם ה' מחוסרי כפרה (נסמן בהערה 10) — לפי הצפצ' (כפנים) — שגם בזמן הבית, הקרבן מעכבו. להיות גר גמור כו' רק בנוגע לאכול בקדשים, אבל, לשאר דברים הוה כישראל לכל דבר (וראה לקמן הערה 40).

והעיר ממס' גרים שם: „גרים נכנסין למילה ולטבילה ולקרבן, ב' מעכבין ואחד אינו מעכב, דמפשטות הלשון משמע שגם בזמן הבית כשישגם כל הג' דברים, אחד אינו מעכב (והקרבן הוא רק לגבי אכילת קדשים. — והעיר ממילת הבן לגבי קרבן הפסח ואכילתו — הובא לקמן).

- (1) ה' איסורי ביאה פ"ג ה"א — מכריתות ט.
- (2) א (פרש"י פרשתנו כד, ו), וראה הערה הבאה.
- (3) בכריתות שם ליתא הלשון „בשלשה דברים“.
- וכן ליתא בפרש"י פרשתנו שם. אבל ע"ד לשון הרמב"ם הוא בספרי שלח טו, יד (שהובא בפיה"מ להרמב"ם הקדמה לסדר קדשים) „מה ישראל שלא באו בברית אלא בשלשה דברים כו'“.
- ובמכילתא דרשב"י בא יב, מח: מה אורח איז נכנס לברית אלא בשלשה דברים. ועד"ז במס' גרים פ"ב ה"ה. ושם: בג' מצוה.
- (4) בכריתות שם, והרצאת דם, הרצאת דמים (ובפרש"י פרשתנו שם, הזאת דמים). וראה פרש"י פרשתנו שם, ח. ובספרי ובמכילתא דרשב"י שם: בהרצית (בהרצאת) קרבן. וז"ה בהמשך לשון הרמב"ם (הנעקט בפנים). וראה לקמן הערה 24.
- (5) פרשתנו שם, ה.
- (6) שינוי ע"י הצענזור — וכן בכ"מ ביד וכו"ז — כמפורסם. וראה בשינויי נוסחאות להיד וכו'.
- (7) שלח טו, טו.
- (8) ה"ה.

(*) וראה רע"ב כריתות רפ"ב. שטמ"ק שם ח, ב (בחי' שבסוף המס') ד"ה גר.
 (** וזה. נוסחא חדשה במס' גרים שם — מחלוקת בדבר.

ישראל . . אינו אוכל בקדשים שעדיין לא נעשה ככשרי ישראל¹⁰) —

שרייבט דער ראגאטשאווער¹¹: „דרך לקדשים לא מקרי עדיין ישראל גמור, אבל לשאר דברים הוה כישראל לכל דבר, ואיכ בזמן הזה לא מחסר כלל בשביל הקרבן.“

ב. דארף מען פארשטיין:

פון דעם וואס דער ראגאטשאווער זאגט, אז „בזמן הזה לא מחסר כלל“ (אעפֿ אז בנוגע קדשים „לא מקרי עדיין ישראל גמור“) — איז לכאורה מוכח, אז ער מיינט דערמיט די קדושת ישראל בשייכות צו דינים הנוהגים בזמן הזה — אז ביי א גר בזמן הזה (וועלכע איז דורך מילה וטבילה בלבד) פעלט גארניט אין קדושת ישראל.

ולכאורה: אמת טאקע, אז אכילת קדשים איז אן ענין וואס איז ניטא בזמן הזה — אבער וויבאלד דער טעם וואס א גר אן א קרבן בזמן הבית איז אסור באכילת קדשים איז ווייל (אין לשון פון ראגאטשאווער¹¹), „לקדשים לא מקרי עדיין ישראל גמור . . אין עליו דין ישראלי, און נאכמער (ווי ער שרייבט במקום אחר¹²): „והוי כמו בן נח לקדש־שים“¹³ —

איז תמוה: ווי איז שייך זאגן, אז די אלע וואס האבן זיך מגייר געווען זינט דעם חורבן בית המקדש (צווישן זיי כמה וכמה גדולי ישראל) האבן זיי בנוגע געוויסע ענינים (אכילת קדשים) ניט גע- האט אויף זיך דעם דין פון א ישראל גמור, און נאכמער, זיי זיינען געווען „כמו בִּנְי“ (לאכילת קדשים)?!

זאת ויתרה מזו: ס׳איז באוואוסט די תשובה¹⁴ פון רמב״ם צו ר' עובדי' הגר, וואו דער רמב״ם שרייבט, אז די מעלה פון ר' עובדי' איז גרעסער ווי די מעלה פון אלע אנדערע בני ישראל, ווייל אלע אידן זיינען זיך מתייחס צו אברהם יצחק ויעקב, אבער גרים זיינען זיך מתייחס „למי שאמר והי' העולם“ — צו דעם אויבערשטן.

אויב א גר בזמן הזה איז (לגבי א גע- וויסן ענין) „כבן נח“ — איז ווי שרייבט דער רמב״ם צו ר' עובדי' הגר אז זיין מעלה אלס א גר איז נאך גרעסער פון מעלת בניי? ופשוט בתכלית, אז דער רמב״ם וועט ניט זאגן, חזי, א זאך וואס איז ניט מכיוון צו תורת אמת — נאר בכדי צו טרייסטן און מערודד זיין ר' עובדי' הגר!

ולהעיר, אז דער רמב״ם שרייבט דאָרט אין המשך פון דער תשובה הנל צו ר' עובדי': „וכל מה שאמרנו לך בענין הברכות שלא תשנה כבר ראי' לזה . . כמו שנתפרש בירושלמי (בכורים¹⁵) . . תני בשם ר' יהודה גר עצמו מביא

הגירות שלו. ובשו"ת צפציץ ווארשא (סקליח סקיד) דלגבי קדשים הוי בגדר אינם ישראלי. ושם (סי רי) „דקודם הקרבן גבי קדשים הוי כמו בניי. ובשו"ת צפציץ דווינסק (חב"ס סי ט) „רק דלזה עדיין עכרים הוה.“

14 נדפסה ברמב״ם הוצאת שוליינגער (ג.י. תשי״ז) בהוספות לחי' סי״ט. תשובות הרמב״ם (ירושלים, תשי״ז) כרך ב סרצ״ג.

15 פ״א היד (ושם) — בשינוי לשון.

9 להעיר ממש הרמב״ם בפי״מ (כריתות רפ״ב) ש.הותר לאכול בקדשים והקרבן מצוה בעלמא, אבל בספר היד — חזר בו וסיל „אינו אוכל בקדשים“ עד שיביא קרבנו (וראה תוס' רעקא למשניות כריתות שם) וידוע הכלל (יד מלאכי כלי הרמב״ם ס״א. ושי״נ. וראה לקושי חיים ע' 172 הערה 12) שהלכה כספר היד לגבי פיהימ. — ולהעיר שמובן שאין להגדיל המחלוקת בין היד ופיהימ. וראה לקמן בפנים סוסיד וסוסיה.

10 רמב״ם הל' מחוסרי כפרה פ״א ה״ב.

11 צפציץ על הרמב״ם הל' איסורי ביאה שם היד (סט א).

12 צפציץ מהד״ת יט, ב.

13 וראה גם צפציץ מהד״ת עא, א: לא נגמר

פון שחיטת הפסח²¹ און אכילת הפסח²² — דפשיטא אז דאס איז ניט קיין חסרון אין זיין זיין א ישראל, בהגברא.

ועפ"ז וועט רעכט ווערן בפשטות וואס דער רמב"ם שרייבט לר' עובדי' הגר אז ער איז ניט קלענער משאר בני' ואדרבה כו' — הגם אז ער קען ניט עסן קדשים עד שיביא קרבנו²³ — ווייל דער איסור אכילת קדשים איז מצד א דבר צדדי וחיצוני מהגברא (וכנ"ל — אריא הוא דרביע עליה).

אבער ע"פ הנ"ל — צע"ק בלשון הרמב"ם, "שקרבנו עכבו להיות גר גמור כו' ומפני זה אינו אוכל בקדשים כו'". וואס דערפון איז משמע, אז כל זמן ער האט זיין קרבן ניט געבראכט — איז די גירות ניט גמורה.

ד. ויש לומר הביאור בזה:

לשון הרמב"ם, "שקרבנו עכבו להיות גר גמור" — עס האלט אים אפ (און ניט בלשון של חיוב — אז דער קרבן, עושה אותו גר גמור, אדער "מגיירו" וכיו"ב) מיינט

[ניט אז הבאת הקרבן מאכט אים פאר א גר גמור, ד.ה. אז דורך מילה וטבילה ווערט ער א ישראל בלויז, לשאר הדברים, און בכדי ער זאל האבן א דין ישראל (אויך) לגבי קדשים ווערט עס געטאן ע"י הקרבן, נאר]

— אז זיין ניט ברענגען דעם קרבן איז אים מעכב פון צו זיין (אין דעם ענין) א גר גמור²⁴.

(ביכורים) וקורא (את נוסח הוידוי) . . מאי טעמא כי¹⁶ אב המון גוים נתתיך . . אב לכל הבריות . . הנה נתברר לך כו'"]

[און אזוי פסקינט ער להלכה אין ספר ה"ד¹⁷: "הגר מביא וקורא שנאמר לאברהם אב המון גוים נתתיך, הרי הוא אב כל העולם כולו שנכנסין תחת כנפי שכינה כו'"].

ד.ה. ער בריינגט א ראי' צו ר' עובדי' בהנהגתו בזמן הזה — פון א גר בזמן הבית.

ג. לכאורה וואלט מען געקענט לערנען (ניט ווי דער ראגאטשאווער), אז דאס וואס א גר איז אסור באכילת קדשים כל זמן ער האט ניט געבראכט דעם קרבן איז דערפאר וואס „אריא הוא דרביע עליה“¹⁸: דער קרבן איז רביע (מעכב) אויף דער אכילת קדשים: ד.ה. דער איסור אכילת קדשים איז ניט מצד א חסרון אין „גברא“ (אלס גר), נאר א זייטיקע זאך — דער חיוב צו ברענגען א קרבן — האלט אים אפ פון אכילת קדשים.

ואדרבא עפ"ז יומתק לשון הרמב"ם „שעדיין לא נעשה ככשרי ישראל“: „כשרי (ישראל) איז (אויך) מלשון¹⁹ כושר ומוכשר. דאס הייסט, כל זמן ער האט ניט געבראכט קרבנו (כאטש ער איז א ישראל גמור, פונדעסטוועגן) איז ער ניט „מוכשר“ לאכילת קדשים. ועד מילת בניו ועבדיו וואס האלט אים אפ

(16) לר' ז. ה.

(17) הל' בכורים פ"ד הי"ג. וראה רדב"ז שם.

(18) לשון הש"ס — עירובין ע"ח, ב. שבויעת כב.

ב. וראה אנציקלופדי תלמודית בערכו. ושינ.

(19) כלשון הרמב"ם (הל' מחויב שם). שקרבנו

עכבו. אלא שרמב"ם שם „עכבו להיות גר גמור“

— ראה לקמן בפנים.

(20) ועד"ז בהמשך לשונו: ויעשה ישראל כשר.

(21) יבמות ע"א. א. רמב"ם הל' ק"פ פ"ה ה"ה. פ"ט

ה"ט.

(22) פסחים צו, א. יבמות ע"ב. כ. מכילתא (הובא

בפרש"י) בא יב, מד. רמב"ם שם פ"ט ה"ט.

(23) אבל ראה לקמן סוף סעיף ד.

(24) ואולי יש לומר, שמטעם זה שינה הרמב"ם

בלשונו, שכתב בהלכה ד כמ"פ, הרצאת קרבן (ולא

„שלשה דברים“, מילה טבילה ו(הרצאת) קרבן, אבער זיי באשטייען פון צוויי סוגים: (א) הדבר המכניס בברית — מילה וטבילה, (ב) הסרת הארי, הדבר המעכב את הכניסה — (הרצאת) קרבן.

ועפ"ז: בזמן הזה, ווען ס'איז ניטא קיין קרבן ע"פ תורה — איז ניטא קיין דבר המעכב. און דעריבער, איז דורך מילה וטבילה — ווערט מען א גר גמור (וכפשוט הלשון פון ראגאטשאווער „לא מחסר כלל“).

ווייל אז לאחר ווי ער ווערט א גר גמור — איז עס אויף שטענדיק,

און ע"ד דעם פס"ד, אז אויב חזר לסורו — האט ער א דין ישראל, נאר ער איז א ישראל מומרי²⁷,

אז כשיבנה ביהמ"ק במהרה בימינו איז ער מותר באכילת קדשים אויך קודם זיין בריינגען דעם קרבן, וויבאלד אז ער איז שוין געווארן א „גר גמור“, ככל כשרי ישראל²⁸.

ובסגנון אחר קצת (וע"ד המוסר) — ס'איז ניט שייך צו זאגן אז עס וועט עפעס צוגענומען ווערן מקדושתו מפני שנבנה ביהמ"ק!

ה. ויש לומר, אז דער רמב"ם האט מרמז געווען דעם דין — אז גר שנתגייר בזמן הזה ווערט א גר גמור

[און ס'איז קיין סתירה ניט דערצו פון לשון הרמב"ם²⁹, „בשלשה דברים נכנסו ישראל לברית במילה וטבילה וקרבן . . . וכן לדורות . . . להכנס לברית . . . צריך מילה וטבילה והרצאת קרבן“ — אז מ'מוז האבן אלע דריי זאכן,

ווייל בכדי ס'זאל זיין „כניסה“ (לברית) דארפן זיין צוויי ענינים (פעולות): א דבר המכניס, און אויך — אן ענין וואס נעמט צו דברים המעכבים (בדוגמת ערלת בנו ועבדו — בקרבן פסח), וועלכע דערלאזן ניט די כניסה.

און אזוי ווי ס'איז בפשטות: דאס אריינברענגען א זאך לתוך בית וכי"ב — הענגט אפ איז דעם אוועקנעמען א זאך (דעם „אריי“) וואס געפינט זיך בחוץ און דערלאזט ניט די כניסה לבית. וואס דער אוועקנעמען דעם „דבר המעכב“ איז ניט קיין חלק פון „דבר“ (פעולה) המכניס:

ועד"ז בנוגע לענינו: לשון הרמב"ם איז „בשלשה דברים נכנסו ישראל לברית . . . להכנס לברית“ און ניט „שלשה דברים הכניסו את ישראל לברית . . . להכניסו לברית“ וכי"ב — ווייל די „כניסה“ לברית איז געווארן דורך דעם וואס עס האבן געטראפן

כמ"ש בתחלת הפרק בנוגע לבני „בשלשה דברים נכנסו ישראל לברית במילה וטבילה וקרבן“, כי הקרבן לדורות גם בזמן הבית הוי בגדר הרצאה, מעין גדר כפרה (וראה תרגומים ופרשי פרשתנו כד, ח ובמפרשים שם. ואכמ"ל), משאיכ אצל אבותינו (במית) הי הקרבן לא רק בגדר, הרצאה כ"א גם שיערי נכנסו לברית. ומ"ש בה"ד, מה אדם כי והרצאת קרבן אף הגר לדורות כ"י — כי מה שנוגע לדורות הוא לא עצם הקרבן שעי' נכנסו לברית כ"א גדר הרצאה שבקרבן שהי' אצל אבותינו. אבל ראה לקמן בפנים. וראה לקמן הערה 40. ועצ"ע.

(25) הובא לעיל סעיף א.

(26) ועד"ז הוא הלשון בבריתות (ועוד) שבהערה

(27) יבמות מז, ס"ב. רמב"ם הל' איסורי ביאה פ"ג הי"ז (בנוגע לגר גם בזמן הזה). טושו"ע י"ד סרס"ח ס"ב. שם ס"ב.

(28) ולהעיר שבשורת אבני נזר (י"ד ח"ב ס"ו שד"ם ס"ג) מטיק כן בדעת הרמב"ם וכתוב: ומה שיצטרך להביא קרבן כשיבנה בהמ"ק לאו להכשירו בקדשים שכבר הוכשר, רק למצוה כמו שהביאו אבותינו (וראה לקמן הערה 30). — אבל הוא כתב כן מטעם אחר, לפי לאורו ושטתו בדעת הרמב"ם שבזמן המקדש אף לישא בת ישראל אסור עד שיביא קרבנו, שהוא דלא להצפיעי שהובא בפנים.

קרבן — אז דוקא מילה וטבילה זיינען מכניס דעם גר לברית (משא"כ דער קרבן איז הסרת אריא שבחוק, דבר בחוק שמעכב):

אין דעם וואס איינער ווערט דורך גירות א איד, זיינען פאראן צוויי ענינים כלליים ע"ד ווי ס'איז געווען באם גירות הכללי פון אלע אידן — בא מ"י: א) ואביא אתכם אלי, והייתם לי סגולה מכל העמים³² און דערנאך ב) ממלכת כוהנים וגוי קדוש³³.

בסגנון אחר קצת: א) דער עצם פאר-בונד (ברית) צווישן אים מיטן אויבערשטן, וואס דאס ווערט דורך דעם וואס נכנסה בו נפש דקדושה. ב) שניי הגברא, דאס וואס די נפש הקדושה נעמט דורך איברי וכחות נפשו³⁴, מאכט זיי איבער.

און דאס איז דער חילוק צווישן מילה און טבילה און — הבאת קרבן:

מילה וטבילה פועל'ן כניסת נפש הקדושה: די מילה (הסרת הערלה) איז אים מוציא פון טומאת עכרים און די טבילה ברענגט אים אריין³⁵ לקדושת ישראל³⁶;

(אויך לענין אכילת קדשים), בדיני הגיור (שבהלכות איסורי ביאה):

לאחרי ווי ער שרייבט, כשירצה העכרים להכנס בברית . . צריך מילה וטבילה והרצאת קרבן³⁷ איז ער ממשיך (בהלכה שלאחזי — כניל ס"א) ובזמן הזה שאין שם קרבן צריך מילה וטבילה. פון פשטות הלשון, ובזמן הזה כ"י איז משמע — אז די כניסה לברית בזמן הזה איז די זעלבע אבער באופן אחר. בזמן הזה איז די זעלבע כניסה דורך מילה וטבילה³⁸. ובלשונו, ובזמן הזה שאין שם קרבן וויבאלד אז עס איז ניטא קיין (קרבן ה) מעכב — ווערט ער א גר גמור דורך מילה וטבילה (לבד).

און זיינע ווייטערדיקע ווערטער, וכשיבנה ביהמ"ק יביא קרבנו³⁹ — יל כפשוטו — עס איז א דין חדש, בפ"ע, חייב דהבאת קרבן. אבער אויך לפני שיביא קרבנו, איז ער מותר באכילת קדשים⁴⁰ (כניל), וויבאלד אז כבר נעשה גר גמור.

ו. די הסברה אין דעם חילוק (הנ"ל ס"ד) צווישן מילה וטבילה און דעם

(29) כ"ה בנמוקי וריטביא שבהערה 8. אלא דזהו לשיטתם דקרבן מעכב כוה"כ, וכזהו דאנו שייך — לא מעכב (כניל שם). וההוספה שבפנים היא, דגם לשיטת הרמב"ם שהקרבן (גם בזמן הבית) הוא רק שיהי גר גמור, היינו לאכול בקדשים — דלפיז יש מקום לומר דהא דבזמן הזה נעשה גר ע"י מילה וטבילה לבד הוא — כי בזמן הזה (דליכא אכילת קדשים) אין נפקי' לפועל שיהי גר גמור — וכזה החידוש (בדא"פ) שבפנים, דגם לשיטת הרמב"ם — בזמן הזה, ע"י מילה וטבילה (לבד), נעשה גר גמור.

להעיר ממש במגיד משנה הל' איסורי ביאה שם (ה"ה) "ומ"מ משמע ודאי שלכשיבנה ביה יביא קרבנו, שמפשוטו לשון משמע שהדין, לכשיבנה ביהמ"ק יביא קרבנו" הוא חידוש (וצריך למצוא מקור לזה), ובאם נאמר שע"י המילה וטבילה לא נעשה עדיין גר גמור — פשיטא שצריך להביא קרבן

בכדי שיהי גר גמור! וע"פ מ"ש בפנים יש לומר, שהחידוש בדין זה (שגם גר שנתגיר בזמן הזה צריך להביא קרבן כשיבנה ביהמ"ק) הוא — שהמצוה דהבאת קרבן היא גם כשהקרבן אינו מעכבו מלהיות גר גמור, ומותר בלאה"כ באכילת קדשים (ראה לעיל הערה 28).

(31) ראה יבמות מו, א"ב. כריתות שם. וראה בתחלת השיחה. לקמן הערה 47.

(32) יתרו יט, ד"ה.

(33) שם, ו.

(34) וצ"ע משו"ע אדה"ו חא"ח מהד"ת ט"ס ד.

(35) ולכן מובן זה שמילה צ"ל קודם לטבילה (ראה טושו"ע י"ד שם וברמ"א שם ס"א) — ראה גליוני הש"ס שבהערה הבאה.

(36) ראה שרית הרדב"ז ח"ג ס"י תתק"ז. וראה גליוני הש"ס להר"י ענגל יבמות מו, א. ועוד.

פנימיים" כו', נאָר) די עש' בפועל און דער ביטול און איבערגעגענקייט צום אויבערשטן, קבלת עול (ומסירת נפש) — דעריבער איז אויך ביי א גר, טוט אויף די עצם כניסת נפש הקדושה (דורך מילה וטבילה) א פולשטענדיקע גירות (פאַרבונד מיטן אויבערשטן) — „לא מחסר כלל“.

ז. פון דעם נעמט מען אַרויס א הוראה פאַר אַלע אידן:

די גירות פון אַלע אידן איז כּנִיל גע-ווען בשעת מתן תורה⁴⁷. און כּשֶׁם ווי דער ענין פון מִתְּ אִיז א פּעולה נמשכת בכל יום ויום, ווי מ'זאגט בברכת התורה „נותן התורה“, לשון הוה⁴⁸, עדִז איז מובן בנוגע דעם „נכנסו לברית“, אַז אויך דאָס איז אַן ענין וואָס איז נמשך בכל יום ויום, ווי רש"י טייטשט⁴⁹ אויף „היום הזה נהיית לעם“ — „בכל יום יהיו בעיניך כאילו היום באת עמו בברית“.

נאָכמער: מען ענין הגירות איז פאַ-ראַן בכל יום:

ס'איז ידוע⁵⁰ דער ביאור אין דעם וואָס מ'מאַכט בכל יום די ברכה „שלא עשני גוי“ — דלכאורה: וויבאַלד אַז מ'איז געבאַרן געוואָרן א איד, איז נִיט שייך אין דעם קיין שינוי, ווי פאָסט צו מאַכן אויף דעם א ברכה בכל יום? איז מבואר אין שו"ע, אַז די ברכה „שלא

משאִי־הבאת קרבן — איז א דורון ומנחה להוי', לעשות לו נחִי־ר, קרבן מלשון קירוב, קירוב הכחות והחושים⁵¹ — דאָס פועל'ט דעם קירוב פון זיינע כחות כו' צום אויבערשטן שינוי מהות שלו שמקרבנו, מהות בן שקרוב⁵² למהות אביו⁵³.

ועפ"ז יובן דער חילוק צווישן זמן הבית און זמן הזה:

בזמן הבית בכלל — איז ושכנתי בתוכם⁵⁴, עשרה נסים נעשו בביהמ"ק⁵⁵ וכו' — גילוי אלקות, איז די עבודה פון אידן דעמאַלט (אין דעם ושכנתי בתוכם) בעיקר — די עבודה בכחות הנפש הגלויים והפנימיים⁵⁶, הבנה והשגה אין ג-טלעכקייט, אהבת ה' ויראתו וכו'. און דערפאַר, איז אויך די כניסה לברית פון א גר באופן כזה, אַז עס דאַרף זיין דער ענין פון קרבן — קירוב הכחות כו'.

משאִי־כזמן הגלות, ווען „אותותינו לא ראינו“, און דער עיקר העבודה איז (ניט אזוי אין דער התגלות פון די כחות

(37) זבחים ז, ב. אגה"ת רפ"ב ע"ש.

(38) בחיי ויקרא א, ט. (ע"ד הקבלה, ע"ש). וראה ספר הבחיי סי' מז (קט). ועייג'יז חזגי ה, רע"א. שליה מסי' תענית (ריא, ב). פיעח שער התפלה פ"ה. (39) ראה עדיות פ"ב מ"ט: האב זוכה לבן בנוי וכנה ובעושר ובתכמה ובשנים וכו'. (40) ויש לומר, שלכן בהלכה ד כשמדבר לדורות כשירצה העברים... להכנס לברית... צריך מילה וטבילה והרצאת קרבן מוסיף הרמב"ם, להכנס לברית ולהסתופף תחת כנפי השכינה ויקבל עליו עול תורה, כי לעצם הכניסה לברית מספיק (גם בזמן הבית) מילה וטבילה, והצורך להרצאת קרבן הוא להשלימות של, להסתופף כו' ויקבל כו'. (41) תרומה כה, ה. תניא פניא ואילך.

(42) אבות פ"ה מ"ה.

(43) ראה ד"ה קול דודי תשי"ט פ"ב (ובהנמסר)

שם) ובסד"ה שלאחרי. ובכ"מ.

(44) תהלים עד, ט.

(45) ראה עירובין (נג, א) לבן של ראשונים כו' ואנו כי אצבעתא בקירא כו'.

(46) ראה ד"ה קול דודי שם ואילך ובד"ה שלאחרי — בארובה. ובכ"מ.

(47) וראה גם הקדמת הרמב"ם לסדר קדשים, ואז (לאחר ג' הדברים) נתנה להם התורה.

(48) ראה לקרית סוכות פא, ג.

(49) תבא כו, ט.

(50) שו"ע אדה"ז אר"ח סמ"ז ס"ד (ממג"א שם סק"י בשם המקובלים).

ישראל שחטא — איז זיין נפש הקדושה ביי אים בהעלם, מכוסה ברוח שטות שנכנסה (היינו שבאה מבחוץ) בוי"א און דערפאר איז אויך דאן — ישראל הוא, וויבאלד אז עס איז דא ביי אים ישראל — לי ראש⁵⁴ די נפש הקדושה כנ"ל, איז זיין "ברית" (ו"גירות") מיטן אויבערשטן — וואס מאכט אים פאר א איד — א פולשטענדיקע, "לא מחסר כלל".

און וויבאלד אז די נשמה איז, גם בשעת החטא היתה באמנה⁵⁵ אתו ית'⁵⁶, פועל'ט דאס (סוף כל סוף) אויף יעדער אידן, אז זיין נשמה זאל ארויס, ארויס-קומען בגילוי, כפסק דין⁵⁷ התורה אז "לא ידח ממנו נדח", און "בודאי סופו לעשות תשובה"⁵⁸.

ביז אז עס ווערט אזוי בכלל ישראל — כהפסק דין⁵⁹ אז "הבטיחה תורה שסוף ישראל לעשות תשובה" —

ישראל עושין תשובה ומיד הן נגאלין⁶⁰, בגאולה האמיתית והשלמה על ידי משיח צדקנו, וואס דעמאלט וועט מקיימ ווערן דער יעדן, וכרתי את בית ישראל ג' ברית חדשה⁶¹ אין וועל-כער עס איז ניט שייך קיין העלם ושינויים⁶², במהרה בימינו ממש.

(משיחות ש"פ מסעי
וש"פ דברים תשד"ח)

עשני גוי" (ועד"ז) — "שלא עשני עבד . . . שלא עשני אשה" איז, על יציאת נשמתו בלילה שלא נדבק בה נשמת נכרי כו";

דאס הייסט, אז דאס וואס די נפש הקדושה פון א אידן קומט אין אים אריין בכל יום ויום, איז אן ענין של חידוש⁶³ עד כדי כך — אז מ'דארף מאכן א ברכה "שלא נדבק בה נשמת נכרי". בכל יום איז די כניסת הנפש הקדושה אין א אידן מעין ענין הגירות (ווען די כניסת נפש הקדושה ווערט אויפגעטאן בפעם הראשונה).

ח. און אויף דעם איז די הוראה — וויבאלד ביי יעדער אידן איז פאראן בכל יום ויום די כניסה פון זיין נפש הקדושה

[וואס דערפאר קען יעדער איד (און נאכמער — יעדער איד איז מחוייב) מאכן די ברכה, "שלא עשני גוי" בכל יום ויום, און "בלי שום ספק וספק ספיקא בעולם" אז ס'איז חזי' ניט קיין ברכו: לבטלה⁶⁴]

איז די "גירות" וברית צווישן א אידן מיטן אויבערשטן בשלימות, "לא מחסר כלל".

ובלשון חז"ל⁶⁵ — "ישראל . . . אע"פ שחטא ישראל הוא": די חטאים פון א אידן קענען פוגם זיין בלויז אין דער התגלות פון דער נפש הקדושה. ד.ה. דורך קיום התורה והמצות איז, שוכן, לייכט ביי אים די נפש הקדושה (און די תומצ' מאכן אים באופן גלוי לכל בקירוב צום אויבערשטן), משא"כ

54) סוטה (ג, א) — מ'לבוש שק דקליפה' (תניא פייט — כה, רע"א).

55) לקיחת שלח מה, ב. ובכ"מ.

56) ראה תרגום וראב"ע' לאסתר ב, כ. תניא ספמ"ב.

57) תניא ספכ"ד.

58) הל' ת"ת לאדה"ז פ"ד סו"ג.

59) תניא ספלי"ט.

60) רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ה.

61) רמב"ם שם. וראה גם אגה"ת שם.

62) ירמ"י לא, ל.

63) ראה ירמ"י שם, לא.

51) בפרט להדיעה דטעם נטי' בבוקר דכל יום הוא מפני שנעשה ברי' חדשה (ש"ע אדה"ז אר"ח מהד"ק) סיד ס"א (מס"ז ומג"א שם).

52) ראה עד"ז (בנוגע ברכת סלח לנו) אגה"ת פ"א.

53) סנהדרין מד, רע"א.

תרומה

ב. אין דעם וואָס רש"י איז מפרש
לי — לשמ"י דארף מען פארשטיין:

די גמרא זאָגט אז, וועט לי מקדש'
מיינט — „משלי", אז „נותנין מהן
לאומנין בשכרן" — מען באַצאלט די
אומנין פאר זייער אַרבעט בבדק הבית
„משלי" — מיט ממון הקדש (הקדש
דבדק הבית).^א

און אַט דעם פירוש אין „לי"
(— משלי) געפינט מען אויך אין לימוד
ע"ד הפשט, ווי רש"י איז מפרש דעם
פסוק (אין פ' תולדות) „וקח לי משם
שני גדיי עזים גר" — „וקח לי, משלי הם
כ"י שכל כתב כ"י".

לפי' דארף מען האָבן אַ ביאור: וואָס
איז דער הכרח אין פשוטו של מקרא צו
משנה זיין און מפרש זיין דאָ „לי —
לשמ"י?"

הבית (קודם השראת הקדושה) אין שייך לכאור
שיהי' לשמ"י, ועי' מחדש רש"י „כי בשעת העשי'
מחשבתו יהי' לשמ"י" (ועפ"י מתורצת ג"כ שאלה
הא' שבפנים) —

אבל צ"ע אם נפק"ז (בין הכוונה „שאח"כ תהי'
קדושה שם" או „בשעת העשי' מחשבתו יהי' לשמ"י)
אפ"ל גם ע"ד הפשט, שהרי גם אם חושב „שאח"כ
תהי' קדושה שם" הרי עושהו לשם ה'.

(5) תמורה לא, ב.

(6) ראה שם תודיה הא קדשי.

(7) כ"י, ט.

(8) כן הקשה בתורת כהן. — ותירוצו עפ"י
(ש"ב ז, ה, שם, ייג"ג), תבנה לי בית. . . בית לשמ"י
(והוא ת"י הדברי דוד ריש פרשתנו) אינו בפרש"י,
ואפילו לא ברמז.

א. פון פסוק בתחילת פרשתנו:
„ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", איז
רש"י מעתיק די ווערטער „ועשו לי
מקדש" און איז מפרש: וועט לשמי בית
קדושה.

לערנען מפרשים, אז רש"י איז מפרש
דאָ צוויי באַזונדערע ווערטער, ובמילא
זאָגט ער דאָ צוויי באַזונדערע ענינים —
(א) אז דער טייטש פון „לי איז „לשמ"י,
און (ב) אז „מקדש" מיינט — „בית
קדושה" (וכדלקמן סעיף ג).

דארף מען פארשטיין: וויבאלד אַז
דאָס זיינען צוויי באַזונדערע ענינים,
פאָרוואָס איז ער זיי ביידע כולל אין איין
דיבור? דערנוי ברוב הכי גדול בפירושו
על התורה האָט ער געדארפט זאָגן צוויי
דיבורים: „לי — לשמי: מקדש — בית
קדושה"?

אויך איז ניט מובן: פאָרוואָס איז רש"י
מעתיק אין דעם דיבור-המתחיל אויך
דעם וואָרט „ועשו"? און נאָכמער — ער
חזר'ט דאָס איבער אויך בגוף פירושו:
וועט לשמי כ"י! — אין דעם וואָרט
„ועשו" איז דאָך רש"י גאָרניט מחדש?

(1) כה, ח.

(2) ראה רא"ם ועוד.

(3) ראה פרש"י בפרשתנו לפני זה (כה, ב)
ובלקריש חט"י (ע' 286) וכן לקמן בפנים.

(4) בדברי דוד (להט"ז), דקדק רש"י בלשונו מלת
ועשו, כי בשעת העשי' מחשבתו יהי' לשמי ולא
שיחשבו שאח"כ תהי' קדושה שם.

[ובא בהמשך למ"ש לפני' בפי דברי רש"י „בית
קדושה", דבני עושים רק הבית ולא הקדושה (ע"ש
ולקמן סעיף ג), ומכיון שכן, סד"א שמספיק
שיחשבו שאח"כ תהי' קדושה שם" (כי בשעת עשיית

(*) ראה גם אוה"ח כאן („עוד ירצה כ"י", ולהעיר
מכתר שם טוב (מב, טע"ב ואילך).